

Justisdepartementet

Berre sendt inn gjennom www.regjeringen.no

Dato:

04.12.2020

Høringsfråsegn – Forslag om ny lov om skadebot frå staten til valdsutsette

Me viser til Justisdepartementet sitt høringsnotat av 4. september 2020, med frist 4. desember 2020, der forslag til ny lov om skadebot frå staten til valdsutsette vert sendt på høyring.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) si hovudoppgåve er å fremje og beskytte menneskerettane i tråd med Grunnlova, menneskerettslova og anna lovgjeving, internasjonale traktatar og folkeretten elles. Me skal bidra til å styrke gjennomføringa av menneskerettane, særleg ved å rådgje og fremje tilrådingar til Stortinget, regjeringa, Sametinget og andre offentlege organ og private aktørar. Høringsfråsegner er eit sentralt verkemiddel i dette arbeidet. NIM uttaler seg i utgangspunktet ikkje i noko særleg grad om hensiktsmessigheita eller prioriteringa av verkemiddel for å ivareta staten sine menneskerettslege plikter.

Høringsnotatet inneheld fleire endringar i den noverande ordninga for valdsofferskadebot. NIM har avgrensa høringsfråsegna vår til nokre punkt som rører ved menneskerettslege problemstillingar. Når me vel å ikkje gi innspel til dei andre punkta i høringsnotatet tyder det ikkje at me ikkje også ser på desse punkta som viktige, eller at me nødvendigvis er samde i forslaga.

1. Føremålet med den føreslegne lova

Slik NIM les høringsnotatet er eit av hovudføremåla med den føreslegne lova å effektivisere og forenkle ordninga for valdsofferskadebot, og å sikre rask utbetaling til valdsutsette som har krav på valdsofferskadebot. Den føreslegne lova er meint å sikre at alle som har krav valdsofferskadebot frå staten, og ynskjer det, skal få det.

NIM meiner det er positivt at ein gjennom forslaget til ny lov tek sikte på å korte ned sakshandsamingstida for valdsofferskadebot, mellom anna ved å innføre automatisk utbetaling av idømde skadebotkrav. Det vil kunne bidra til å gjennomføre Noreg si plikt til å gje valdsutsette skadebot innan rimeleg tid. Denne plikta følgjer av Europarådet sin konvensjon om førebygging og nedkjemping av vald mot kvinner og vald i nære relasjonar (Istanbulkonvensjonen) artikkel 30 nr. 3.

2. Dom eller rettsforlik som vilkår for skadebot frå staten

I punkt 8 i høyringsnotatet føreslår departementet at det som hovudregel må ligge føre dom eller rettsforlik som gir den valdsutsette rett på skadebot frå skadevaldar for at den valdsutsette skal ha rett på skadebot frå staten. Skadebota kan vere tilkjent i samband med ei straffesak eller ei sivil sak mot skadevaldaren. Departementet føreslår også nokre unntak frå hovudregelen i tilfelle der den påståtte skadevaldaren er ukjend eller død, under 15 år eller utilrekneleg, og i saker med eit høgt tal på fornærma. Departementet sitt forslag inneberer at det ikkje lenger vil vere mogleg å få valdsofferskadebot i saker det påtalemakta har lagt vekk saka, slik som ein kan etter den noverande ordninga. Det same gjeld i straffesaker der den tiltalte har vorte frifunnen og skadebots spørsmålet ikkje vart handsama.

NIM stiller seg kritisk til innføringa av ein hovudregel om dom eller rettsforlik for å få rett til å søkje om valdsofferskadebot. Etter NIM sitt syn vil ein slik hovudregel vere problematisk av fleire grunnar. Saker der det ikkje ligg føre dom utgjør ein betydeleg del av sakene som vert fremja og der søkjarane får tilkjent skadebot etter den noverande ordninga.¹ Vidare er det ei kjensgjerning at mange sakstypar som gjeld vald og overgrep har ein høg bortleggingsprosent, og ofte vert lagt vekk på grunn av beviset si stilling. Dette gjeld mellom anna vald i nære relasjonar og valdtekt.

Å gå til sivilt søksmål vil for mange vere svært tid- og ressurskrevjande. Vidare vil den psykologiske belastninga kunne vere stor for personar som har blitt utsett for vald og overgrep, og særleg vald og overgrep i nære relasjonar. Det vil også kunne utgjere ei økonomisk belastning. NIM vil peike på at det vil kunne vere økonomisk krevjande for valdsutsette å gå til sivilt søksmål sjølv med tilgang på fri rettshjelp. Sivile søksmål vil også innebere økonomisk risiko for saksøkjaren i form av dekking av motparten sine sakskostnadar ved tap i retten. NIM kan ikkje sjå at departementet har vurdert dette i høyringsnotatet.

3. Oppsummering – behov for fleire menneskerettslege vurderingar

På bakgrunn av gjennomgangen over er NIM sitt syn at forslaget vil kunne redusere den reelle moglegheita mange valdsutsette har til å få valdsofferskadebot frå staten. NIM saknar ei nærare vurdering av om forslaget er i tråd med Noreg sine menneskerettslege plikter, og viser særleg til Noreg sine plikter etter Istanbulkonvensjonen. Ein kan stille spørsmål ved om ei slik reell innskrenking av moglegheita valdsutsette har til å få

¹ Ifølgje årsrapporten til Kontoret for valdsofferskadebot frå 2019 låg det føre dom i 2080 av sakene der skadebot vart utbetalt, medan det ikkje låg føre dom i 441 av sakene der skadebot vart utbetalt. Saker der det ikkje låg føre dom utgjorde dermed i overkant av ein femtedel av sakene i 2020 der valdsofferskadebot vart utbetalt. I 2018 utgjorde saker der det ikkje låg føre dom i underkant av ein fjerdedel av sakene der skadebot vart utbetalt. Begge rapportane er tilgjengelege på <https://www.voldsoffererstatning.no/arsrapporter.326995.no.html>.

valdsofferskadebot samsvarer med føremålet om å utforme eit heilskapleg rammeverk for å gi vern og hjelp til alle som vert utsett for vald mot kvinner og vald i nære relasjonar, jf. Istanbulkonvensjonen artikkel 1 bokstav c.

NIM kan heller ikkje sjå at departementet har gjort ei vurdering av om forslaget er i tråd med plikta etter artikkel 5 (2) i konvensjonen om å gjennom lovgjeving og på annan måte treffe dei tiltaka som er naudsynte for gi skadebot for valdshandlingar for alle valdshandlingar som vert utøvd av ikkje-statlege aktørar. NIM etterlyser ei slik vurdering, samt ei grundigare vurdering av artikkel 30 nr. 2, som departementet viser til i punkt 3 i høyringsnotatet under internasjonale plikter. NIM etterlyser også ei vurdering av om forslaget er i tråd med retten til eit effektivt rettsmiddel etter EMK artikkel 13.

NIM er samde med departementet i at det er viktig å korte ned sakshandsamingstida i saker om valdsofferskadebot. Etter NIM sitt syn er det likevel viktig at så mange valdsutsette som mogleg har moglegheit til å søkje om valdsofferskadebot. NIM vil framheve at desse omsyna ikkje treng å stå opp mot kvarandre. Tiltak for å korte ned sakshandsamingstida og å effektivisere ordninga, inklusive mange av forslaga i høyringsnotatet, kan verte gjennomført utan at ein samstundes innskrenkar moglegheita for mange valdsutsette til å søkje om valdsofferskadebot.

NIM bidreg gjerne i diskusjonen om dei menneskerettslege sidene ved lovforslaget i den vidare sakshandsaminga til departementet.

Med helsing

for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen

Assisterande direktør

Mina Haugen

Rådgjevar

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.